

ních a j. neučinil, nýbrž vytvořil za tím účelem ony veřejnoprávní právnické osoby, spočívající na principu zájmové samosprávy.

Bylo proto zmateční stížnosti, podané generální prokuraturou podle §§ 33, 479 tr. ř. vyhověti a uznati, jak se stalo.

R o z s u d e k z e d n e 7. XI. 1930 p o d č. j. Z m II. 198/30.

—t—

L I T E R Á R N Í Z P R Á V Y

Dr. Antonín Ráliš: **Studie o přičetnosti.** Knihovna právnické fakulty university Komenského v Bratislavě. Svazek 33. V Bratislavě, 1931. Str. 173.

Docent kriminologie na bratislavské universitě Dr. Ráliš chce poskytnouti příspěvek k poznání podstaty a rázu právní instituce přičetnosti osob dospělých. Úmyslně vynechává partii o přičetnosti osob mladistvých, která se od vlastního problému přičetnosti značně odchyluje. Svoji studii rozdělil na 8 kapitol, z nichž první je nade-psána »sebevláda jako podklad přičetnosti«, druhá (vyloučení a omezení sebevlády) tvoří jakýsi úvod k dalším kapitolám o biologických (3.) a psychologických (4.) kriteriích nepřičetnosti. Následuje kapitola o zmenšené přičetnosti (5), o některých zvláštních stavech přičetnosti (6.), o podstatě přičetnosti (7.) a jakýsi exkurs o pozitivistických odpůrcích přičetnosti (8.).

Naznačíme především stručně obsah jednotlivých kapitol.

Zahajuje studii podle tradice pojednáním o svobodě vůle, správně R. uvádí, že spory o svobodu vůle ve smyslu filosofickém nemají významu pro trestní právo, jehož podkladem je pouhá schopnost sebeovládání.

Nepřičetnost není však dána každým vyloučením sebevlády, nýbrž pouze vyloučením sebevlády »determinací biologicko-pathologickou« (str. 21).

Pokud jde o jednotlivá biologická a psychologická kriteria nepřičetnosti, dospívá R. po zevrubném rozboru jednotlivých řešení v trestních zákonech a osnovách k výsledku, že nejlépe vyhoví užití jako kriterií duševní poruchy a poruchy vědomí, je však nutné je kombinovati s kriterii psychologickými, tedy vylučovati přičetnost jen tehdy, jestliže pachatel pro duševní poruchu nebo poruchu vědomí nebyl s t r e s t n o s t činu rozpoznati nebo podle rozpoznání jednati (str. 46).

V otázce t. zv. zmenšené přičetnosti schvaluje celkem stanovisko čsl. osnovy, také v tom směru, že se vyhnula nevhodnému terminu zmenšené přičetnosti, hovic případům sem zahrnovaným jednak fakultativním zmírněním trestu, jednak institucí ústavu pro choré vězně.

Mezi zvláštními stavy nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti R.

věnuje pozornost v první řadě stavu opilosti; správně uvádí (str. 81), že zavinění trestného činu třeba lišiti od zavinění stavu opilosti.

Pojednáváje o podstatě přičetnosti podává nejprve přehled pestrých pozitivních definicí přičetnosti, jak se s nimi setkáváme v literatuře. Pro zákonodárce nemají významu, neboť se mu jest spokojiti vymezením negativním (str. 108). V otázce rozhodování o přičetnosti přimlouvá se za spolupůsobení soudce a znalce v tom smyslu, aby znalec se vyjádřil o biologicko-pathologickém stavu pachatele, aby určil vliv tohoto stavu na spáchání trestného činu a aby při tom také pronesl — jako svůj osobní náhled — úsudek o přičetnosti, resp. zmenšené přičetnosti pachatelově, ponechávaje vlastní rozhodnutí této otázky soudci. Odborné vzdělání soudce v psychiatrii a psychologii nemohlo by nikdy všeobecně znalce nahraditi (str. 110 n.).

V otázce systematického zařazení instituce přičetnosti specifikuje R. přičetnost jako způsobilost býti zločincem (str. 127) a hlásí se v této příčině k tripartiční systematice v trestním právu (zločin — zločinec — trest), jak je propagována bělehradským profesorem Živanovičem (str. 127 n.).

V závěrečné kapitole správně odmítá útoky extrémního pozitivismu proti pojetí přičetnosti alespoň při dnešním stavu trestního práva na rozdíl od trestního práva budoucnosti, v němž prý bude trest výjimečnou institucí, uplatňovanou jen tam, kde povaha pachatelova bude právě trestem napravitelna a léčebné prostředky budou snad pravidlem (str. 146). Této prognosy autorovy plně nesdílíme.

Spis je uzavřen citací četných ustanovení různých zákonů a osnov o otázce přičetnosti. Tu by bylo poznamenati, že uvedené tam osnovy dánská a italská jsou již delší dobu platnými zákony. Seznam literatury obsahuje imposantní počet 331 pojednání.

Při posuzování spisu R. třeba uznati, že »Studie o přičetnosti« znamená v dosavadní dráze mladého autora veliký krok kupředu. Thema je zpracováno s velikou důkladností, s použitím bohatého materiálu zákonodárného a literárního, k němuž měl autor přístup při pobytu v Londýně, který zanechal na práci také zřetelné stopy na naše poměry neobvykle intensivním přihlížením k poměrům anglickým. Na všem je patrna snaha osvětliti věc co možná všestranně a vypořádati se s odchýlnými názory a možnými námitkami. Studie má z větší části ráz kriminálně politický, při čemž se R. nespokojuje jen povšechnými požadavky, ale v souvislosti s kritikou československé osnovy podává konkrétně formulované náměty.

Ve všem arci nemožno s autorem souhlasiti. Uvedeme jen důležitější náměty.

Hned systematika spisu nezdá se nám bezvadná. Autor vpadá příliš záhy in medias res (biologická a psychologická kriteria nepřičetnosti) a teprve na samém konci pojednává o podstatě přičetnosti, zejména též o jejím systematickém zařazení, aniž bylo pa-

trno, že k této jistě základní kapitole bylo nezbytně třeba předelati speciálnější vývody o kritériích nepřičetnosti. Zdá se mi, jako by již v tomto zařazení jevílo se nedocenění významu, který by pojednání o čistě právnickém významu kategorie přičetnosti mělo míti. Ostatně zpracování této ryze theoretické otázky vůbec nedosahuje u R. úrovně kapitol ostatních rázu kriminálně politického.

Zejména nemohu souhlasiti s triparticí všeobecné části trestního práva ve smyslu učení Živanovičova, kterou R. přijímá za svou. Snad budu míti příležitost jinde o věci zevrubněji pojednati (pokazují ostatně na svůj referát ve Věstníku československé společnosti pro právo trestní 1930, str. 42—43). Podotýkám jen, že z argumentace R., kterou svůj názor odůvodňuje, vysvítá, že zaměňuje s Živanovičem hlediska rozhodná pro systematiku kriminologie jako nauky kausální, a pro systematiku trestního práva. Uvádí-li celou řadu stoupenců tripartice, prozrazuje to, že se spokojil ujišťováním Živanovičovým, aniž je přezkoumával. Na př. Enrico Ferri, kterého Živanovič uvádí jako stoupence tripartice, vyjádřil se o věci pregnatními slovy: *c'è del buono et c'è del nuovo*; *ma il buono non è nuovo ed il nuovo non è buono* (je v tom něco dobrého a nového; ale to, co je dobré, není nové a co je nové, není dobré; sr. Scuola positiva 1916, E. Ferri, Nota all'articolo del Prof. Givanovitch). Sotva možno uváděti jako stoupence tripartice v trestním právu Alimenu, jehož »*Principii di Diritto penale*« jsou daleko spíše systémem právní politiky a sociologie než trestního práva.

Za systematicky správné pokládám zařazení podle hesla Hipelova »*Zurechnungsfähigkeit ist Schuldfähigkeit*« (viz str. 125 spisu R.).

Pokud jde o kriminálně politické návrhy autorovy, zaslouží pozornosti jeho náměty k československé osnově trestního zákona. Autor se plným právem se svého hlediska zajímá o instituci ústavu pro choré vězně, jehož úpravu podrobuje kritice. Zejména doporučuje (str. 70), aby zločinci zmenšeně přičetní mohli býti bez omezení odkazováni do tohoto ústavu, a to i když byli odsouzeni k trestu kratšímu jednoho roku. Odstranění této hranice žádá i pro pijáky (str. 87). Myslím, že osnova právem vyhrazuje ústav pro choré vězně kromě jiných případů těm zločincům, kteří nemohou pro tělesnou nebo duševní vadu nebo pro pokročilý věk býti s úspěchem podřízeni normální ústavní kázní a že se nespokojuje v tom směru pouhým kritériem zmenšené přičetnosti jako důvodu zmírnění trestu (§ 77, č. 1). Bývá totiž právě psychiatrii zdůrazňováno, že osoby úchylné podléhají do velké míry zastrašení. Zmírněním výkonu trestu obligatorním výkonem v ústavu pro choré vězně oslabila by se nepochybně odstrašující účinnost trestní hrozby právě u osob, které jsou velmi schopny odstrašení. Je-li právě hranice jednoho roku trestu pro odkázání do ústavu pro choré vězně vhodná a mohla-li by býti snížena, o tom je arci diskuse možná. Mám však za to, že příliš nízká by býti nesměla, pokud by se měl uplatniti léčebný úkol ústavu pro choré vězně a neměl býti ústav tento za-

tížen vězni krátkodobými, kteří by jeho organisaci a vedení značně znesnadňovali. Nelze přehlížeti ani obtíže rázu technického, jako pravděpodobnou vzdálenost takového ústavu a zase nesnáze finanční, kdyby musil býti zřizován větší počet ústavů, přirozeně nákladnějších než obyčejné trestnice.

Také po formální stránce znamená spis R. rozhodný pokrok. Vytknouti sluší nepřeknou zálibu autorovu užívati zásadně instrumentálu při přídavných jménech v doplňku (na př. na str. 77 osmkrát!) Rušivě působí i některé neobvyklé nebo nevhodné výrazy jako konační (str. 1), konace (str. 39), miň (str. 66), zlý výklad m. nesprávný (str. 102), úže (jako substantivum, str. 111), trestatelnost (str. 123), basírovati (str. 134), maloletost (str. 135), art. místo článek (str. 136), výskyt, odviseti (str. 138) a j.

V některých partiích teoretického rázu byla by velmi žádoucí větší jasnost a konciznost výkladu, jakož vůbec by se bylo vyvarovati četných exkursů na pole jen dosti vzdáleně s vlastní otázkou související.

Konečně nelze nevytknouti dosti časté chyby tiskové, jichž počet tuším postupem spisu vzrůstá řadou geometrickou.

Přes všechny tyto výtky sluší spis R. vítati jako obohacení chudé naší literatury kriminalistické. Obsahuje mnoho materiálu a podává spolehlivý přehled sporných bodů. Solnař.

D E N Í K.

Soudce a zákon. Při oslavě 25letého trvání bavorské soudcovské jednoty charakterisoval prezident nejvyššího bavorského zemského soudu v Mnichově Dr. Müller poměr soudce k zákonu těmito přiléhavými slovy: Soudce je podroben zákonu. Zákon sám není mocenským činitelem, je však takovými činiteli vytvářen a stává se jím soudcovským výrokem. V tom záleží nesmírná obtížnost soudcovského úřadu. Neboť soudce musí zákonnému právu svým rozhodnutím také tenkrát zjednatí platnost, nelíbí-li se to činitelům, kteří mají právě moc, nebo stoupencům jiných názorů, než které došly v zákoně výrazu, nebo i jemu samému. Konfliktům nelze se vyhnouti, zvláště konfliktům s lidskou individualitou soudce, který je osobnost a nikoli stroj. Utváření a překrucování práva leží blízko vedle sebe. Jak často svádí soudce pokušení oděné v šat nezbytného citu spravedlnosti nebo vhodnosti, aby podle osobního založení rozhodl jinak než káže zákon! Podlehne-li tomuto pokušení, může snad očekávati chválu dobrého soudce, nepodlehne-li, hrozí mu snad nadávky. Pravým soudcem jest jen soudce věrný zákonu a soudce, který věren zákonu právo aplikuje, aniž pošilhává na kritiku, kterou může očekávati. — Slova jistě vhodná právě pro německé soudce, jimž byla v posledních letech tak často vytýkána stranickost.